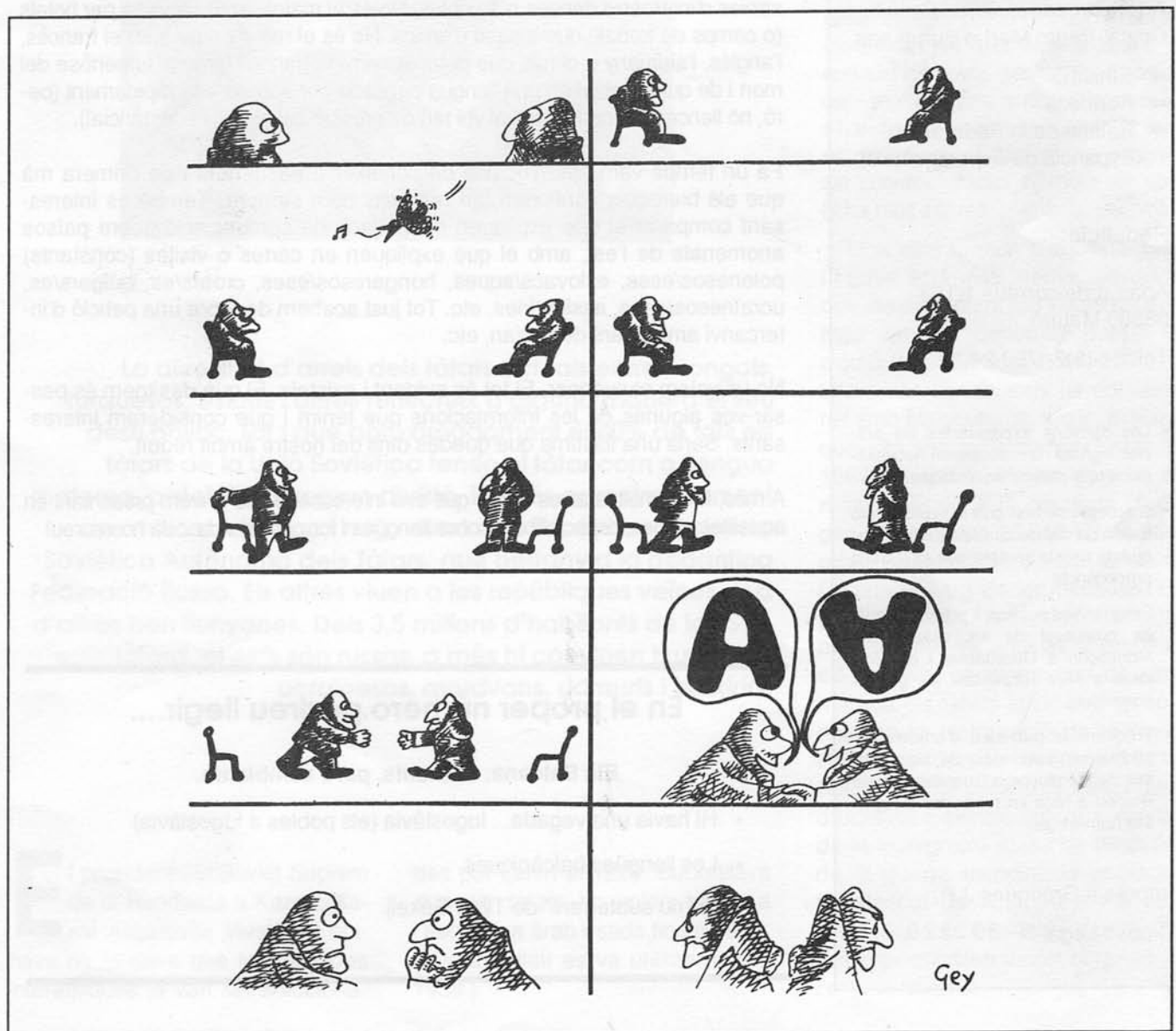

FREQUÈNCIES

BUTLLETÍ TRIMESTRAL D'INFORMACIÓ, OPINIÓ I DEBAT

ANY I - N^o1 - OCTUBRE 1991

Freqüencien

Equip de redacció:

Albert Gorrell i Vila, Ferriol Marcip i Bonèt, Hèctor Alòs i Font.

Hi han col.laborat:

Daniel Rubió i Amorós, Felip Artero Lozano, Jordi Graells i Costa, Pedro Martín Burutxaga.

- ☛ Etnismo
- ☛ Kontakto
- ☛ Boletín de la Federación Española de Esperanto (sic)

Redacció:

Apartat de correus 1.163
08300 Mataró
Tel. 34-(9)3- 798.24.19

- Les opinions expressades als articles signats no reflecteixen necessàriament el parer d'aquesta revista.
- S'accepta de bon grat la reproducció total o parcial de qualsevol article d'aquesta revista sempre que se'n citi la procedència.
- Freqüencien publicarà articles escrits en qualsevol de les variants de Montluçon a Guardamar i de Bordéu a Niça respectant les grafies normatives.
- Freqüencien publicarà d'articles es-criches en qualquesia de las vari-etats de Montluçon a Guardamar e de Bordéu a Niça en respectar las gra-fias normativas.

Imprès a Gràfiques J.P.
Dipòsit Legal B-39.229

Se suposa que en començar una nova publicació, cal explicar-ne el seu perquè. Comercialment: què és el que nosaltres oferim i què no tenen els altres productes.

El fet de ser esperantista no és visible fàcilment. Sovint es tracta de perso-nes amb dues cames i dos braços que circulen normalment pel carrer. Per desgràcia, però, normalment es jutja aquest col.lectiu pels elements més folclòrics i atípics que conté i que són els únics que donen la nota.

L'individu esperantista, actiu i normal, és una persona com les altres que, a més, té molts contactes amb l'exterior, ja sigui per correspondència, o bé quan en el seu temps lliure aprofita per sortir a l'estranger i conviure amb individus de la seva mateixa espècie. Així, té coneixement de la vida de ca-da dia a molts llocs del món i rep informacions d'indrets considerats sovint d'exòtics o de poca importància.

Tot això, podeu argüir, s'aconsegueix amb altres llengües. És ben cert, però difícilment s'arriba a un grau de domini fluid. No tenen, tampoc, organitzades xarxes d'intercanvi denses ni flexibles. No és el mateix anar de visita per hotels (o camps de treball) que a casa d'amics. No és el mateix suar amb el francès, l'anglès, l'alemany o el rus, que petar la xerrada tranquil.lament, fument-se del mort i de qui el vetlla, en una llengua pensada per aprendre-la ràpidament (pe-rò, no llenceu les campanes al vol tan de pressa: cal esforç i constància!).

Fa un temps vam tenir l'ocasió de conèixer a bastament i de primera mà que els txeroquis continuen tan reprimits com sempre. També és interes-sant comparar el que expliquen els mitjans de comunicació sobre països anomenats de l'est, amb el que expliquen en cartes o visites (constants) polonesos/eses, eslovacs/aques, hongaresos/eses, croats/es, búlgars/es, ucraïnesos/eses, assiris/íries, etc. Tot just acabem de rebre una petició d'in-tercanvi amb tàtars de Kazan, etc.

No us volem convèncer. El fet és evident i existeix. El que desitgem és pas-sar-vos algunes de les informacions que tenim i que considerem interes-sants. Seria una llàstima que quedés dins del nostre àmbit reduït.

A més, hi ha moltes altres coses que ens interessin i que anirem presentant en aquestes planes, especialment sobre llengües i formes de vida... Ja ho veureu!

En el proper número podreu llegir....

Els Balcans: diferents, però semblants.

- Hi havia una vegada... Iugoslàvia (els pobles a Iugoslàvia)
 - Les llengües balcàniques
 - "El riu subterrani" de Tibor Sekelj
-

Tatàries disperses

Font: *Etnismo*

La diversitat d'arrels dels tàtars actuals entre mongols, turquesos, esclaus i altres reflecteix d'alguna manera el seu destí polític. Tot i que aproximadament el 80% de tots els tàtars de la Unió Soviètica tenen el tàtar com a llengua materna, pateixen una gran divisió. Només aproximadament dos milions, de cinc i mig, viuen a la República Socialista Soviètica Autònoma dels Tàtars, que pertany a la gegantina Federació Russa. Els altres viuen a les repúbliques veïnes... i a d'altres ben llunyanes. Dels 3,5 milions d'habitants de la RSSA tàtara, el 45% són russos; a més hi conviuen txuvaixos, ucraïnesos, mordvans, udmurts i baixkirs.

El president del Sòviet Suprem de la República a Kazan, Xamil Asgaròvitx Mustàiev, opinava no fa gaire que les relacions interètniques ja van ser soluciona-

des per Lenin el 1920. Subratllava que els tàtars no volen tornar a l'escriptura àrab usada fins a 1927. (L'alfabet llatí es va utilitzar fins a 1939.)

Les tendències són clarament diferents. Els tàtars són majoritàriament musulmans i nodreixen considerablement les seves institucions religioses. Aquestes podien fins i tot repartir diners per als guerrillers palestins. Els religiosos no amaguen la seva amargor per la prohibició de l'alfabet àrab per a la llengua tàtara, ja que així les noves generacions no poden molts llibres antics. Tanmateix, s'han fundat quatre cooperatives que es dediquen especialment a organitzar cursos... d'àrab. Sembla ser que hi ha molt interès.

Una altra branca d'aquesta vasta ètnia està molt menys afavorida que els de Kazan. Els tàtars de Crimea van ser deportats durant la dictadura d'Stalin el 1944. 250 000 tàtars van ser acusats de col·laborar amb els ocupants nazis. Encara que van ser declarats innocents el 1967, l'estat no els ha permès el retorn massiu a la contrada d'origen. Només uns 25.000 tàtars han rebut l'autorització d'instal·lar-se a Crimea al llarg de les dècades. El juny del 1988 una comissió dirigida per Gròmiko va anul·lar la prohibició, però hi va afegir que de cap manera els tàtars ja no podien somiar en la restauració de la seva RSSA de Crimea de l'any 1921. Actualment la península forma part d'Ucraïna i, principalment a causa de la immigració russa de després de la guerra mundial, la població ha crescut de 780.000 a 2,5 milions. Aquests elements demogràfics impossibiliten de fet el retorn a l'estatut històric.

Els pobles perden la seva identitat al nord de la Sibèria

L'exemple dels itelmens

Font: *Etnismo*

El cas dels itelmens ja s'ha presentat diverses vegades a la revista alemanya sobre pobles amenaçats *Pogrom* (Gesellschaft für bedrohte Völker, Postfach 2024, D-3400 Göttingen) per la senyora Tian Zaótxnaia, que és una itelmena nascuda al Kamtxatka. Resumim aquí els seus escrits.

La autora demostra com les autoritats soviètiques torcen, fal·sen i manipulen els fets ètnics. Com en altres estats, el govern pensa que les mentides són eficaces. D'aquesta manera han batejat els itelmens *kamtxatkesos*, de manera que han partit una ètnia en dues. I evidentment el govern soviètic opina també que per als 1.400 itelmens no cal fer tants esforços... en lloc de per als efectius (més de) 10.000. Zaótxnaia i el seu germà van comprovar ells mateixos l'aplicació d'aquesta política: mentre ella va aconseguir que en el seu document d'identitat s'indiqués com a nacionalitat la *itelmena*, una altra funcionària va insultar el seu germà i es va negar a canviar el mot *rus*.

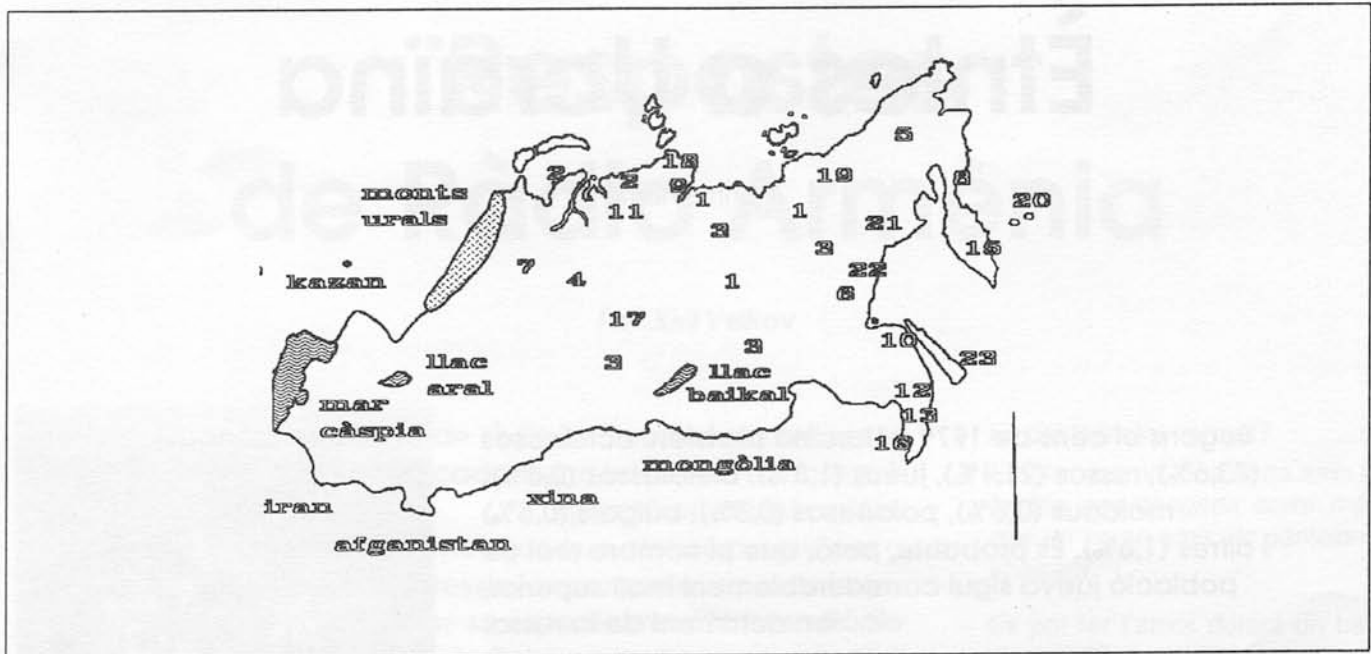
Zaótxnaia repetides vegades crida l'atenció sobre les deformacions per part de la "ciència històrica" soviètica i critica especialment l'obra *els itelmens, llur cultura material*

des del segle XVIII fins als anys 60 del segle XX (1976) de N. K. Starkova. L'autora russa presenta com un factor indubtablement positiu la colonització dels itelmens i la seva inclusió en "l'elevada vida cultural del poble rus tan materialment com espiritualment". De fet, aquesta inclusió va ser gràcies al pillatge i a la violenta cristianització forçada pels cosacs al servei del tsar. Molts itelmens, principalment dones i criatures, van ser esclavitzats pels ocupants, que tenien l'autorització de foragitar els indígenes.

Dels 1.400 itelmens censats el 1979, només 340 parlen aquesta llengua. La majoria d'ells, a més, són gent gran. No hi ha programes de ràdio en aquest idioma... ni en aleutià, ni en evè. En llengua coriaca es pot escoltar, tanmateix, un programa de quinze minuts cada setmana. Les guarderies i escoles utilitzen exclusivament el rus. L'autora suposa que aviat no quedarà

cap itelmenoparlant. El fet és que, segons algunes fonts, tot el grup de llengües paleosiberianes, parlades per uns 200.000 individus, és en perill d'extingir-se.

Certament, per a 340 persones "no val la pena" fer un programa de ràdio, editar una revista, engegar un programa escolar, etc. Però, cal demanar-nos **com** s'ha arribat a aquest baixíssim nombre de parlants! L'evolució i situació que es reflecteixen en aquests articles permeten seguir amb claredat els rastres d'un **etnocidi** sota la imatge del tsarisme "cristià" o del progrés "socialista". Aquesta mena de règims imperials no poden parar atenció en les baixes xifres que ells mateixos creen. Tanmateix, tenen l'obligació d'invertir els diners, el temps i les energies que calguin per permetre que aquests pobles es tornin a enfortir i salvin la seva identitat. No es tracta d'un desig romàntic per conservar aquesta o aquella llengua per mantenir la riquesa cultural, sinó que simplement es tracta que cada poble té el dret innegable a ser i continuar sent **ell mateix**. Per això no importa el nombre, ja que la identitat es conserva en cada individu i la pèrdua d'identitat no es pot constatar només a partir d'un milió d'individus, sinó en cada un dels membres d'una ètnia.

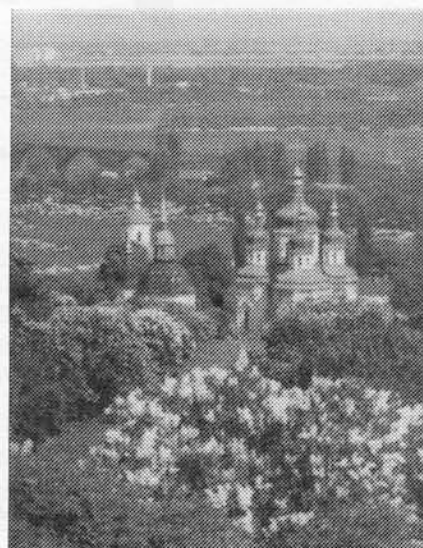

Nº	ètnia	1959	1970	1979	percentatge de parlants			grup lingüístic (en negreta: branca)
					1959	1970	1979	
1	iacut	233.000	298.000	328.000	97'6	96'3	95'3	turquès
2	nenc	23.000	29.000	30.000	84'7	83'4	80'4	uralià-samoiede
3	evenki	25.000	25.000	28.000	55'9	51'3	42'1	mantxú-tungús
4	khanti	19.000	21.000	21.000	77'0	68'9	67'8	uralià-úgric
5	txuktxi	12.000	14.000	14.000	93'9	82'6	78'3	paleosiberià
6	evèn	9.100	12.000	12.000	81'4	56'0	56'7	mantxú-tungús
7	mans	6.400	7.700	7.600	59'2	52'4	49'5	uralià-úgric
8	koriak	6.300	7.500	7.900	90'5	81'1	69'1	paleosiberià
9	dolgà	3.900	4.900	5.100	93'9	89'8	90'0	turquès
10	guiliak	3.700	4.400	4.400	76'3	49'5	30'6	paleosiberià
11	selcup	3.800	4.300	3.600	50'6	51'1	56'6	uralià-samoiede
12	oltx	2.100	2.400	2.600	84'9	60'8	38'8	mantxú-tungús
13	udegui	1.400	1.500	1.600	73'7	55'1	31'0	mantxú-tungús
14	esquimal	1.100	1.300	1.500	84'0	60'0	60'7	esquimo-aleuta
15	itelmè	1.100	1.300	1.400	36'0	35'7	24'4	paleosiberià
16	orotx	800	1.100	1.200	68'4	48'6	40'6	mantxú-tungús
17	ket	1.000	1.200	1.100	77'1	74'9	61'0	paleosiberià
18	nganàs/tavgí	750	1.000	900	93'4	75'4	90'2	uralià-samoiede
19	iukaguir	400	600	800	52'5	46'8	37'5	paleosiberià
20	aleuta	400	400	500	22'3	21'8	17'7	esquimo-aleuta
21	neguidal	?	500	500	?	53'3	44'4	mantxú-tungús
22	goldi	?	?	10.000	?	?	69'1	mantxú-tungús
23	orotxen K.	?	?	400	?	?	?	mantxú-tungús

Ètnies a Ucraïna

Font: *Etnismo*

Segons el cens de 1979 a Ucraïna hi vivien: ucraïnesos (73,6%), russos (21,1%), jueus (1,3%), bielorrussos (0,8%), moldaus (0,6%), polonesos (0,5%), búlgars (0,5%) i altres (1,6%). És probable, però, que el nombre real de població jueva sigui considerablement molt superior, en detriment de la russa.

La taula adjunta mostra la divisió lingüística de la població d'Ucraïna.

Segons aquesta taula, el 88,5% de la població considera com a llengua materna la de la seva ètnia. A més, 5,8 milions de persones, la llengua dels quals no és l'ucraïnès,

declaren que parlen amb fluïdesa aquesta llengua. Així, podem calcular que 39 milions d'habitants d'aquesta nació parlen l'ucraïnès (78%).

La situació és ben diferent en les publicacions. Una informació oficial indica que l'any 1986 l'acadèmia

de ciències d'aquesta república editava 42 publicacions: 10 en ucraïnès i 32 en rus.

ètnia	habitants	consideren com a llengua materna ...			
		la llengua ètnica	l'ucraïnès	el rus	una altra
ucraïnesos	36.488.951	32.493.647	—	3.986.665	8.639
russos	10.471.602	10.329.583	140.347	—	1.672
jueus	634.154	57.179	12.437	563.511	1.027
bielorrussos	406.098	142.727	35.978	227.312	81
moldaus	293.576	234.739	16.646	41.432	759
polonesos	258.309	36.543	170.754	49.755	1.257
búlgars	238.217	162.693	6.787	67.980	757
hongaresos	164.373	158.978	3.140	2.167	88
romanesos	121.795	49.910	12.532	3.353	55.600
grecs	104.091	9.221	2.429	92.319	122
tàrtars	90.542	50.579	1.223	38.607	133
resta
totals	49.609.333	43.885.938	423.890	5.218.014	81.491

Respostes de Ràdio Armènia

Per: Kiril Velkov

Quan les estacions de ràdio van començar les seves emissions, cadascuna intentava aconseguir quants més oients millor.

Per això s'anunciaven concursos que oferien premis per a aquells que contestessin les preguntes que els feien.

En els anys vint va fer-se especialment famosa Ràdio Armènia. En guanyar popularitat, van començar a circular preguntes i respostes del tot inventades, però no sols a Armènia, sino també a tota la Unió Soviètica.

Ràdio Armènia es va fer tan popular i famosa, que quan algú començava a explicar qualsevol cosa sobre ella, tothom se'n reia a l'instant. En els anys seixanta, a Moscou hi va haver una assemblea de representants de ràdios de les diferents repúbliques i regions, i quan es va anunciar que tenia la paraula el representant de Ràdio Armènia, va esclatar una riallada general que ningú no va poder calmar durant més de mitja hora.

Els acudits de Ràdio Armènia tenen sovint un caire inesperat, sobretot per les respostes. Tenen tres característiques específiques: són molt concisos, força enginyosos i les respostes són totalment inesperades.

- Perquè hi ha tantes preguntes i respostes de Ràdio Armènia?
- Perquè les inventen els russos i són més de cent milions.
- Es pot cardar cent vegades en una sola nit?
- És clar que sí, i més si la nit és polar.
- Es pot seure amb el cul enlaire sobre un eriçó?
- Sí, en tres ocasions. primera, si afaites l'eriçó; segona, si el cul

no és el teu; tercera, si t'ho mana l'amo.

- Es pot dividir un pet en cinc parts?
- És clar que sí, fes un pet a dins d'un guant.
- Què es pot fer per a que se li aixequi a un vell de vuitanta anys?
- Que begui aigua ferruginosa i es pengi un imant del coll.
- Que és el més valuós de la llet materna?
- L'envàs.

- Es pot follar tot corrent?
- És clar que no, una dona amb la faldilla arremangada corre més que un home amb els pantalons abaixats.
- Es pot fer l'amor durant un ball d'envelat?
- És clar que no, t'ho impediran els amics amb els seus consells.
- Es pot dormir amb una finestra oberta?
- És clar que sí, si no tens amb qui més dormir.
- Una polla és pot convertir en llegenda?
- És clar que sí, si va de boca en boca.
- La ràdio i la televisió substituiran els diaris?
- És clar que no, amb antenes no pots netejar-te el cul.
- Perquè les dones tenen mameles?
- Per matar les mosques de l'esquena quan són velles.
- Què son sentiments enfrontats?
- Quan veus que la teva sogra, dins el teu cotxe, es precipita barranc avall.
- Què es pot fer si un tigre ataca la teva sogra?
- Si ell l'ha atacada, que s'espavili.
- Què es pot fer per no tacar el llit la nit de nocces?
- Més val que us renteu els peus.

Stalin i els esperantistes

Per: **Ulrich Lins**
Font: *Kontakto*

L'alemany Ulrich Lins és actualment l'historiador més important del moviment esperantista. El seu voluminós llibre La llengua perillosa, editat el 1988 als Països Baixos i reeditat el 1990 a la Unió Soviètica, relata les persecucions contra els esperantistes arreu del món durant els cent anys d'existència d'aquesta llengua. Us presentem aquí un resum del mateix autor sobre el període més horrorós, les purgues estalinistes, que recentment va publicar Kontakto, una de les revistes de l'organització internacional del jovent esperantista.

Tothom sap que l'esperanto té el seu origen a l'imperi rus. Zamenhof ⁽¹⁾ hi vivia, va estudiar entre altres llocs a Moscou, la seva primera gramàtica (1887) era en rus, i va tenir els seus primers adeptes entre habitants de l'imperi. La situació ètnica a Rússia, principalment la discriminació dels jueus, és essencialment el que va instigar Zamenhof a crear la seva llengua, que van estudiar amb entusiasme molts habitants no russos de l'imperi. Ja el 1905, quan l'esperanto ja s'havia estès per tot Europa, la *Declaració sobre l'Esperantisme* ⁽²⁾ reflectia una especial consideració envers Rússia: incloïa el suggeriment que l'esperanto "podria servir com a llengua pacificadora de les institucions públiques en aquells països on diverses nacions s'enfronten entre si a causa de la llengua".

Sota el règim dels tsars, els esperantistes de Rússia havien de lluitar constantment contra la suspicàcia de les autoritats, les dificultats de la censura, els excessos policials: aviat se'ls va culpar de ser aliats de l'escriptor rebel Lev Tolstoi o, fins i tot, de les perilloses forces del socialisme internacional. Probablement per això la majoria d'ells van veure en la caiguda del règim tsarista la possibilitat de poder finalment col·laborar amb el moviment esperantista. I, sens dubte, una part considerable es va esperarar especialment amb la Revolució d'Octubre, van trobar una proximitat ideològica entre l'antic crit "proletaris de tot el món, uniu-vos" i el desig de Zamenhof

que amb l'esperanto s'unissin "homes amb homes".

Després del 1921 el moviment esperantista realment floria a tota la Rússia soviètica. Desenes de milers de persones aprenien esperanto. Com que gairebé no hi havia possibilitat de comunicar-se oralment amb estrangers, els esperantistes soviètics va fer servir la llengua bàsicament per llegir i car-tejar-se. Aquesta correspondència era molt important per la seva doble funció. Acontentava els individus, que d'aquesta manera utilitzaven una de les poques finestres cap a l'estranger, aprenien sobre les condicions de vida en altres països i s'emocionaven pel sentiment, experimentat concretament, de solidaritat a través de les fronteres. Al mateix temps, com que el Komintern feia propaganda de la correspondència entre treballadors de diferents països, els esperantistes se sentien en comunió amb la línia oficial, segons la qual la correspondència ajudava a apujar l'educació internacional de les masses soviètiques. Ells esperaven que aquesta llengua, que utilitzaven també per lliurar les informacions rebudes a la premsa, de mica en mica aniria ocupant un lloc plenament reconegut a la societat soviètica. Paral·lelament, entre els esperantistes no russos, per exemple a Ucraïna, l'esperanto devia la seva popularitat també al fet que recordava l'ideal d'una harmonia entre les ètnies. L'esperanto servia per subratllar l'advertència de Lenin que cap llengua, fins i tot el rus, no superés les altres i que

La feina ben feta
no té fronteres

no s'elevés al rang de llengua de l'estat.

A començament dels anys trenta, quan Stalin reforçava més i més el seu poder, la llibertat d'acció dels esperantistes es va començar a reduir. S'imposava l'eslògan de la "construcció del socialisme en un sol país". Els esperantistes constaven que, sota les condicions de col·lectivització i industrialització, el somni de revolució mundial, en el qual basaven la seva acció, rebia menys èmfasi, i que també els prin-

cipis de Lenin d'igualtat entre les nacions no eren observats a la pràctica. Un gran cop per a ells va ser l'escissió a *Sennacieca Asocio Tutmonda*, l'organització internacional dels treballadors esperantistes.

Sense poder ja llegir la seva estimada revista setmanal *Sennaciulo*, els esperantistes soviètics tractaven amb indiferència la nova Internacional Proletària Esperantista (estalinista). També es va paralitzar per un temps la teorització vivíssima sobre el paper de l'espe-

ranto en el procés de formació de la llengua mundial en la futura societat comunista. Molts fins i tot van deixar de cartejar-se perquè els grups esperantistes van introduir,

(1) Autor de la primera gramàtica de l'esperanto (1887), d'ètnia jueva i parla russa

(2) Definició oficial de l'esperantisme, que s'aprovà en el primer Congrés Universal (1905)

sota pressió de les autoritats, l'anomenada "correspondència col·lectiva", que a la pràctica equivalia a un control de les cartes que sortien i a la censura de les que arribaven. Però no s'atacaven públicament els esperantistes com si fossin individus generalment poc dignes de confiança, com a elements antisoviètics. Les limitacions es multiplicaven, però això ho sofrien tots els ciutadans soviètics. Als esperantistes, els quedava la possibilitat d'organitzar-se, de cercar nous adeptes, també -amb compte- de continuar cartejant-se. No perdien l'esperança.

Les persecucions els van fulminar com un llamp. A la Gran Purga de 1937-38 va morir el moviment esperantista soviètic. L'onada d'arrestos va fer desaparèixer primer els dirigents i després milers de membres corrents. Les causes, les coneixerien només en arribar a la presó, quan hi escoltaven acusacions estereotipades: "Vostè és membre d'una organització internacional d'espionatge". Què vol dir això? En essència, es tractava que l'intercanvi de cartes ja no era conforme als interessos de la Unió Soviètica sota Stalin i que l'esperanto servia com una eina massa eficaç

en la correspondència del soviètics amb l'estranger, fent arribar informacions d'occident que convidaven a establir unes comparacions gens favorables al règim soviètic, i donant a conèixer dades de la vida diària a la Unió Soviètica que la propaganda oficial volia amagar a qualsevol preu. L'esperanto representava els aspectes espontanis de l'internacionalisme, l'intent individual de concretar la utopia revolucionària. Fins i tot si l'extensió de l'ús en aquest sentit de l'esperanto era relativament modesta, això ja era prou com per titllar-lo de perillós.

Drezen i altres dirigents van ser afusellats, la resta van ser deportats a camps de concentració, on pocs van sobreviure el treball feixuc, el fred gelat, el patiment del cos i de l'esperit. Enlloc els esperantistes han estat -pel fet de ser esperantistes!- tan perseguits.

Sobre la persecució de l'esperanto sota Stalin durant molt temps regnaven el desconeixement i els tabús. El 1976 un esperantista comunista britànic, encès d'ira amb raó, va demanar que finalment es desemmascarés la veritat històrica. Si les víctimes esperantistes d'Sta-

lin "haguessin viscut tot just quatre anys per morir sota les bales nazis, els seus noms i contribucions es presentarien ara amb orgull a les desenes de milers de joves esperantistes de la Unió Soviètica i dels altres països socialistes", escrivia. "La justícia per a ells i per al seu i al nostre afer comú obliga a no oblidar-los, com si fossin gossos anònims morts en un accident de circulació".

Aquesta petició no va tenir ressò a la Unió Soviètica fins fa un any o dos. Ja manava Gorbaxov, quan (a occident) estava en composició el llibre *La danĝera lingvo*. Només a mitjan 1988, tot just quan va aparèixer el llibre, a la Unió Soviètica va cessar el silenciament de la terrible fi que Stalin va reservar als esperantistes. El 20 d'agost del 1988 *Komsomolskaja Pravda* informava que a la ciutat de Kazan un carrer anomenat Jdànov, col·laborador d'Stalin, va rebre el seu nom anterior: carrer de l'esperanto. I el diari en aquesta ocasió demanava davant dels seus milions de lectors que s'iniciessin -a la Unió Soviètica mateixa- investigacions sobre la persecució dels esperantistes a l'època d'Stalin.

Kataluna Esperanto-Junularo Joventut Catalana d'Esperanto

Com tal vegada vaig ser un fervent esperantista sense parlar en absolut l'esperanto

Per: **Louis Beaucaire**

Font: *El la vivo de Bervalda sentaŭgulo*

Traducció: **Pedro Martín Burutxaga**

Els escriptors satírics en esperanto són tradicionalment els francesos. Louis Beaucaire (1925-1983) és el prosista més conegut d'aquesta escola, juntament amb el gran clàssic Raymond Schwartz, que es va decantar més sovint cap a la poesia. Potser la versió més moderna d'aquest corrent és la revista Kancerkliniko, de significat evident i de temàtica gens mèdica.

A Beaucaire, no se li reconeix gaire un valor literari a la seva obra (no la trobareu a cap antologia), però els seus llibres de contes curts circulen des de fa anys de mà en mà a trobades i congressos i algunes de les seves anècdotes han esdevingut tan populars que la majoria no en coneix l'origen literari.

Beaucaire presenta una visió de l'esperantisme amb moltes pinzellades d'humor i erotisme. La seva visió potser és més real que no pas la que expliquen alguns missioners de la llengua internacional, en la qual, més que res, en ella l'autor projecta els seus somnis masculins.

A bans de la darrera guerra mundial, quan tenia setze anys, em vaig enamorar d'una bonica veïna. Assumptes difícils: jo no tenia gran experiència amb dones, i a més ella era la senyora del meu professor de física, en Ramsés. "Ramsés", és clar, era només un malnom que els meus companys de l'institut li deien per la semblança amb una mòmia egípcia que il·lustrava el nostre llibre d'història.

La dona d'en Ramsés, molt més jove que ell, no tenia res en comú amb una mòmia. Al contrari. Quan me la trobava a l'escala o al carrer, la generositat dels seus profunds escots, el contorn de les seves sures, el balanceig incitant dels seus malucs, feien que el cor se m'omplís de saliva i que la boca em bategués bojament, o millor dit.... Però, com podeu veure, encara ara m'embolico quan penso en Lea. Ah! els cabells rossos de Lea, els seus ulls, el seu perfum!

Ens saludàvem educadament, com veïns normals, però el seu "Bon dia" ressonava llargues hores

dins del meu cap com si fos música celestial. I, somiant el seu somriure, la seva delerosa mirada, la seva melodiosa veu, cantava jo la deessa Lea en odes ardents, que més tard amagava entre les pàgines del meu diccionari de llatí.

Una vegada, després d'haver-me quedat uns dies a casa per culpa d'una petita grip, la mare em va enviar a comprar unes quantes coses, assegurant que una passejada a l'aire lliure tindria bons efectes per al meu restabliment. De tornada, em vaig trobar amb la bella dona d'en Ramsés davant de casa, i vaig pujar l'escala darrere seu, amb els ulls clavats a la ratlla de les seves mitges de seda. Sota el lleuger vestit primaveral es dibuixaven clarament les seves calces atapaïdes. Així doncs, jo anava fent amb la vista tota una bona provisió de felicitat per als meus somnis posteriors quan les boniques cames es van aturar de sobte davant la seva porta. Jo ja passava de llarg cap a dalt al nostre pis, però ella girà la seva cara d'àngel cap a mi i demanà:

– Que potser tens uns minuts per ajudar-me? No aconsegueixo penjar sola una cortina nova.

Jo vaig balbucejat amb la gorja comprimida:

– Sí, senyora. I tant que la puc ajudar.

La vaig seguir dins el seu pis, a on flotava el seu perfum embriagador. Uns quants llibres damunt uns prestatges al corredor em van fer recordar en Ramsés, que en aquell moment feia classe als meus companys. Però de seguida vaig fer fora del meu pensament els coneixements físics necessaris per un futur batxiller per dedicar-me a la contemplació dels encants físics molt més agradables de la bonica dona d'en Ramsés. Hi havia una escala petita davant d'una finestra, i amb veu poc clara vaig proposar d'enfilat-m'hi per col·locar la cortina.

Encara que això sembli un "Salón del Reino de los Testigos de Jehová", en realitat tracta d'una col·lecció de pacífics esperantistes cantant el seu himne nacional en el marc d'un Congrés Universal d'Esperanto.

– No, jovenet, jo m'hi enfilaré, mentre tu subjectes l'escala ben fort.

Va agafar la cortina, i, mentre provava de fixar-la a sobre la finestra, vaig tenir de sobte davant els ulls un tros de paradís. En aixecar els braços, el seu curt vestit va pujar fins per damunt la vora de les mitges de seda, i, quan va estendre una cama per provar d'arribar fent equilibris a l'altre extrem de la finestra, em vaig sentir rodolar el cap, tot veient entre les seves compactes cuixes la petita peça de roba blanca transparent, que, només simbòlicament, complia el seu paper d'amagar quelcom. Les mans em feien mal, de tan fort com agafava l'escala.

– Compte, que ara baixo. Dóna'm la mà, si et plau.

Jo devia semblar molt confós, perquè ella em mirava amb uns ulls estranys, una mica burletes. I quan l'astuta dona va entrebancar-se a l'últim esglaó, vaig comprendre, malgrat la meva inexperiència, que la mala traça de la meva bonica veïna era tan hàbil que la mà esquerra em va quedar agafada de sobte a la part de sobre d'on portava la lligacama, mentre els seus llavis es trobaven casualment sobre la meva boca.

Benvolgut lector, encisadora lectora, pel títol del meu conte ben segur que espereu impacientment que us parli de com em vaig fer esperantista. Així doncs, no descriuré fil per randa tot el que va passar al llit d'en Ramsés. Sapiguen només que per primer cop vaig posseir una dona o, millor dit, vaig ser forçat per una dona. No em vaig quei-

jar pas del tracte, per altra banda. M'imagino que al començament la meva inexperiència no va satisfer plenament la meva seductora, però evidentment la tornà boja la meva força juvenil, la meva desbridada impetuositat, la meva curiositat insaciada, la meva permanent disposició. Certament s'admirava de l'eficàcia miraculosa de les seves carícies amb dits i boca, perquè contínuament exclamava: "Oh! Impossible, això és impossible!".

Però ai las! Ens vam haver de separar, i després d'un últim petó vam prometre de tornar-nos a veure tan aviat com poguéssim. La mare em renyà per haver estat massa temps fora, però li agradà molt que l'aire fresc m'hagués donat tan bon color a les galtes...

Malauradament la Lea i jo aviat ens adonarem que tornar-nos a veure era un assumpte difícil, fins i tot impossible, per bé que ella disposés de la casa d'una amiga, que abans d'anar-se'n uns mesos de viatge li va demanar que tingués cura de les flors. Durant el dia jo era a l'institut al mateix temps que en Ramsés, i al vespre la Lea no tenia motiu per sortir sola de casa. Només podíem, en ocasió d'alguna trobada casual a l'escala, intercanviar uns petons precipitats, que ens feien encara més impacients. Com per tornar-se boig.

Finalment vaig tenir una idea meravellosa: tot passant per la Universitat Popular de Berval vaig llegir els mots "Cursos Nocturns". No ens podríem matricular la Lea i jo en un curs nocturn? Però quina mena de curs? Matemàtiques, geografia, etc, ja les aprenia a l'institut; cant coral, gimnàstica o dansa segurament no convencerien en Ramsés per una banda i els meus pares per l'altra. Quedava l'esperanto. Vaig tractar la qüestió amb la Lea entre dos petons a l'escala. De manera que ella digué al seu marit que volia dedicar el temps lliure a escriure's amb gent d'altres països, i els meus pares van aprovar la

meva intenció d'aprendre la llengua internacional abans de participar en la propera trobada d'escoltes de diferents nacionalitats.

D'aquesta manera ens vam poder tornar a trobar cada dimarts i cada divendres al vespre a casa de l'amiga absent. I mentre la gent del curs aprenia diligentment les setze regles del Fonament, la meva Lea m'instruïa a fons en les mil i una regles més refinades de la voluptuositat. I després de cada lliçó em xiuxiuejava tendrament: "Estimat, no t'oblidis de regar també les flors".

Com es pot comprendre, a nosaltres ens era ben igual, si a l'esperanto els substantius acaben en U o en AS. Fins i tot en broma ens vam inventar algunes expressions pròpies. Per exemple, després que una vegada la Lea em digués en veu baixa a l'escala que li agradava molt anar al vespre a l'esperanto, ens vam acostumar a dir que anàvem a "esperantejar". Aquesta paraula, "esperantejar", sonava doncs a les meves orelles com "fornicar", i després de molts anys un psicoanalista m'aclarí que d'aquí ve el meu complex freudià de mesclar sempre la llengua internacional amb conceptes eròtics.

Aquell feliç "esperanteig" hauria pogut durar encara molt de temps, si la mare no m'hagués dit un dia durant el dinar:

-Saps què? Ahir em vaig trobar la senyora Flumo. Li vaig explicar que estudies l'esperanto. "Oh!, quina sort que tinc", respongué ella. "Durant les vacances de Pasqua ens visitarà una jove esperantista anglesa. El seu fill es podria cuidar d'ella, ensenyar-li Berval, la catedral gòtica, etc."

Ai! Ai! Ai! Vaig dir que sí, afegint que segurament sí que ja podria conversar amb la senyoreta anglesa, però pensant: "En quina llengua? Així que n'hi ha d'esperantistes de debó, fins i tot a Anglaterra. Que el diable se'ls en-

dugui!". El divendres següent vaig donar la mala notícia a la Lea, i ens quedarem tan destarotats que no vam "esperantejar" amb el plaer de costum. Vaig decidir anar a veure el professor del curs, l'adreça del qual em donaren a la Universitat Popular. Em vaig trobar amb un home gran amb un estel verd mig amagat sota una barba blanca.

- Jove, m'estranya que vostè no hagi assistit mai al curs encara que el seu nom és a la meua llista.

Vaig pretextar una malaltia i vaig aclarir que ara volia intensificar l'estudi, per poder parlar l'esperanto amb tanta fluïdesa com els meus companys sans.

Des del seu quadre penjat a la paret damunt d'un estandard verd, un tal Dr. L.L. Zamenhof (1859-1917) em mirava amb aspecte encoratjador darrere les seves lents.

El vell professor em donà uns quants llibres i consells i jo vaig prometre tornar-lo a visitar. Però quan declarà: "Jove, l'esperanto és el meu únic objectiu en la vida", jo vaig pensar en l'"esperanteig" de la Lea i vaig esclatar a riure. En no poder donar-li un aclariment freudià d'aquella inconveniència, ho vaig atribuir a la meua recent malaltia. El vell agità el cap, remugant que ja n'hi havia prou, de guillats, al moviment, i L.L. Zamenhof (1859-1917) em llançà des del seu quadre una mirada de retret.

Durant quatre setmanes la Lea i jo estudiarem l'esperanto. Això certament va perjudicar el nostre "esperanteig", però què es podia fer? Vam introduir en el nostre joc una severa disciplina. Jo regava les flors de seguida, i, quan apropava la mà cobejosa en una cuixa de setí o en un pit ferm i rodó, la Lea m'apartava suaument:

- Ara no, estimat. Només quan m'hagis recitat la taula de mots correlatius.

Amb les dents serrades deia la sèrie a corre-cuita: "io, iom, iam, iel", devorant al mateix temps amb

els ulls un mugró rosat reservat per al bon estudiant.

Bon estudiant em declarà efectivament el vell professor del curs quan el vaig tornar a visitar. Em va proposar de deixar-me uns quants llibres de la seva biblioteca. Tanmateix, quan va veure entre els quatre títols escollits els *Sonets Secrets* d'un tal P. Peneter, es rebel·là una mica:

– No, jove. No sé si puc permetre... si no sou potser massa jove....

Això va despertar la meva curiositat de tal manera que no vaig tornar el llibre i vaig assegurar que jo ja era prou madur, etc. Mentre el vell rumiava si podia o no, vaig donar les gràcies ràpidament i vaig marxar, sense parar atenció a L.L. Zamenhof (1859-1917), que tancà els ulls darrere les seves lents.

La Lea i jo vam poder perfeccionar més intensament el nostre aprenentatge ja que durant les vacances de Pasqua el seu marit se n'anà de viatge per assistir en un congrés de professors de física de tres dies a la capital francesa. Jo vaig dir als pares que el meu grup d'escoltes faria una acampada al bosc durant tres dies. No es podien ni imaginar que acamparia en un pis més avall, al llit d'en Ramsés.

Ah! Quins tres dies! Ah! Quines dues nits! La Lea m'omplia l'estómac amb filets de carn de cavall i vi negre, per tornar-me les forces que em prenia d'altre manera. Mentre ella cuinava, jo m'havia d'aprendre de memòria dos o tres *Sonets Secrets*, que després li recitava al llit.

D'aquesta manera certament vam enriquir el nostre vocabulari de cada dia (i de cada nit), i vam aconseguir una perfecta harmonia entre l'esperanto i l'"esperanteig". Recordo molt bé, per exemple, la recitació del sonet trenta-cinqué, durant la qual la Lea amb veu ronca, amb els ulls capgirats d'immensa voluptuositat, escandia cada escomesa de la meua "vareta d'esperantejar": "com una estaca -sí- com un bambú -sí- i enganxar-se tots dos -síííí...!". Ah! benvolgut lector, encisadora lectora, puc ben assegurar que en el setzè any de la meua vida em vaig fer un bon esperantista, també en el sentit "Fonamental" de la paraula.

Després del tercer dia vaig agafar la meua motxilla de darrere la tauleta de nit i vaig tornar a casa, és a dir, vaig pujar un pis. En veure'm la mare exclamà que semblava esgotat, que tenia solcs negres sota els ulls, que de segur havia menjat i dormit malament a la tenda, que els monitors eren bojos que exigien massa dels joves, que l'esperantista anglesa ja m'havia vingut a veure i que tornaria l'endemà perquè li ensenyés tot allò digne de ser ensenyat.

– Per què no t'acontentes amb l'esperanto, en comptes de voltar pel bosc com si fossis mig salvatge?

El dia següent voltava pel bosc de vora la ciutat amb la meua nova amiga, la col·lega Daisy. Era una noia boniqueta, pèl-roja, d'ulls verds, l'accent anglès gairebé imperceptible de la qual m'encantà. Ja li havia ensenyat la catedral gò-

tica, la Casa de la Vila, part del museu, la gelateria Alaska, i ara tots dos sèiem damunt la molsa dins d'una embriagadora olor de liris de maig. Amb la seva maneta agafada, jo presumia dels meus recents coneixements de la llengua internacional, però em va provocar la seva manera burleta de corregir les meves escasses i petites errades, rient després en broma i mirant-me amb ulls entremaliats. Lògicament jo provava de no escandalitzar una jove tan innocent, anava amb compte amb el caràcter púdic de les meves expressions, però, quan ella em digué: "No parlis de la 'llenga' anglesa, sinó de la 'llengua' anglesa", traient-me al mateix temps i amb malícia la seva llengua rosada, jo amb una mica de despit li vaig preguntar:

– Benvolguda Daisy, en el teu purità curs us van instruir sobre els *Sonets Secrets* de Peneter?

Les perles de cristall de la seva rialla van fer callar de sobte una merla sobre els nostres caps. La Daisy apropà els llavis a la meua orella i murmurejà:

– Sonet 36: "Hom ho fa, però no en parla". Què he de recitar més?

No vaig poder respondre, car ella, deixant-se caure sobre la molsa, va portar la meua cara a la part del seu cos on podia subjectar fàcilment el meu cap dins la càlida tenalla de les seves cuixes. Durant un instant només vaig veure sota el nas uns culots verds. Verd és el color de l'esperança, de l'esperanto... i també de l'"esperanteig", oi que sí, encisadora lectora?

Descolonisar l'istòria occitana
T.II L'Enemic dins la clòsca

L'ensenyament francès de la història té la gran virtut d'inculcar molt subtilment el colonialisme francès; i, encara que no digui gaire mentides, només s'ensenyà allò que no contradiu per a res els valors d'igualtat, llibertat i fraternitat de l'heroica pàtria francesa. Dient només que a Algèria, fins no fa gaire, els algerians aprenien a l'escola que els seus avantpassats eren els gals n'hi ha prou com per fer-se la idea d'allò que s'ensenyà actualment a les escoles d'Occitània les quals encara estan i desgraciadament estan sota la pressió de París.

Per això, doncs, Joan Larzac, un dels poetes més coneguts de la literatura occitana actual, ha creat una obra en dos llibres:

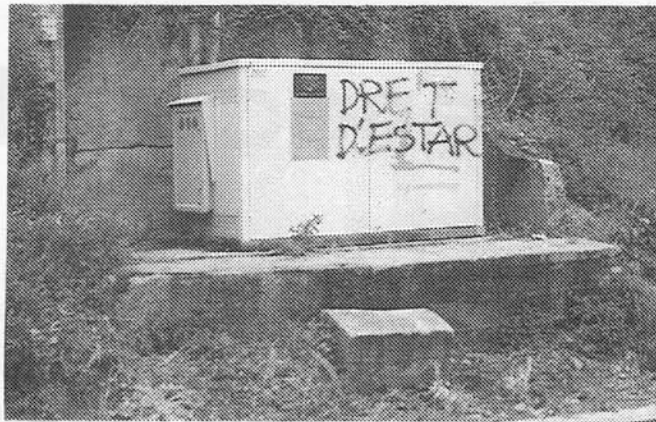
"Es pas aici lo libre d'un istorian, mas d'un occitanista leugier d'istorians..." diu el mateix autor al pròleg. L'autor, certament, no és un historiador, però ha fet un gran treball de recerca per crear finalment aquesta obra.

Descolonisar l'istòria occitana, T.II l'enemic dins la clòsca és el segon llibre i em penso que el més interessant.

A la portada, hi apareix reproduït un edicte signat per en Robespierre, Billaud-Varenne, Lindet, Prieur, Carnot, Barère, Couthon i Collot d'Herbois declarant que dins una república una i indivisible, la llengua només ha de ser una, i exigint als mestres dels territoris on es parlen llengües "estrangeres" ensenyar el francès alhora que la declaració dels drets de l'home.

El llibre es divideix en dues parts:

- la primera parla dels occitans i la revolució francesa: de les diferències entre els seus motius i resultats, el problema de la llengua, la contra-revolució, l'intent federalista, la imposició del francès i la guerra a tota llengua que no sigui el francès.

El dret de ser és reclamat al Bearn.

- La segona part presenta tot un segle de concienciació nacional d'Occitània, reaccions, revoltes, etc. concluent amb la victòria del colonialisme francès contra l'occitanisme recent.

L'obra està escrita segons la variant llenguadociana de l'occità, el dialecte més proper al català i que no causa problemes a lectors valencians, catalans, illencs...

• **Descolonisar l'istòria occitana, T.II L'Enemic dins la clòsca**

Institut d'Estudis Occitans, colleccion A Tots 1977, 232 p.

Entre d'altres llocs, el podeu trobar a:

- Librariá de l'I.E.O.: Laurens 34480 Magalàs
- Sector Literari: Joan Larzac 4, carriera Montels 34000 Montpelhièr
- Centre Internacional de Documentacion Occitana Besièrs
- A Tots Institut d'Estudis Occitans 11 bis, carriera de la Concordia 31000 Tolosa

Ferriol Macip i Bonèt

Breizh war-eeun
 9, square de Provence
 F-35000 Rennes
 Cassettes editades
 per Omnivox
 8, rue de Berri, F-75008 Paris

F.M.B.

Rok' Gazet'

Recentment ha aparegut el número 1 (de fet, és el segon ja que abans ja havia sortit un número 0) de Rok' Gazet', revista dedicada al món del rock fet en esperanto. Els responsables de la seva edició són els membres d'Eurokka, entitat creada per difondre la música feta en la llengua internacional. Els esperantistes de Tolosa de Llenguadoc s'estan caracteritzant últimament per una gran activitat: la ja anomenada Eurokka, les emissions en esperanto per les ones de Radio FMR, la revista Enigma (de temàtica òbvia), i la mateixa Rok' Gazet'.

La revista presenta una atractiva maquetació (atesa la pobresa visual a què estem acostumats), juntament amb una gran quantitat d'il·lustracions i fotografies, que la fan força llegidora. Pel que fa al contingut, aquest consta de reportatges, articles, entrevistes a cantants o grups, ressenyes de discs, anuncis, etc... També hi apareix una secció de contactes, sempre tenint en compte que el lligam és la música.

La periodicitat és de quatre números per any (1.600 pta), si desitgeu abonar-vos-hi, contacteu amb el Centre d'Esperanto Sabadell (de 8 a 10 del vespre, telèfon 716 36 33).

Dani Rubió

Aprendre bretó

Si us heu trobat algun cop amb ganes d'aprendre una llengua només per solidaritat o pel plaer d'aprendre-la i no pas per necessitats fisiològiques, us haureu adonat que tot el material didàctic que hi ha per aprendre anglès, francès, alemany, espanyol... no existeix, ni de bon troç, per aprendre occità, frisó, gaèlic, swahili, quítua, bretó...

Però, gràcies al fort esperantisme que hi ha entre el moviment nacionalista bretó, ja no cal haver d'aprendre forçosament anglès o francès per poder aprendre bretó; perquè, a més de mètodes en aquestes dos idiomes dominants, hi ha també un mètode de bretó en llengua internacional. Després d'una introducció a l'ortografia i fonètica bretones, que Déu n'hi do, cada lliçó es compon de vocabulari, conversa, exercicis i explicacions gramaticals. El llibre va acompanyat de cassettes.

Tanmateix, no n'hi ha prou amb un mètode per aprendre una llengua. I la pràctica necessària s'hauria de trobar a Bretanya, si se'n troba; desgraciadament TV3 no estrena a Bretanya.

• **La bretona rapide kaj facile**

Mètode de bretó en Esperanto

Per Denez, traduït del francès per Christian Bertin.

Edita Bretagne en direct =

I més endavant...

Els propers números estaran dedicats l'un als països **balcànics** i l'altre a les curioses maneres d'entendre **I(')égalité**. Hi inclourem el nostre abundant material sobre pobles i llengües, completant-lo amb narracions d'autors d'aquests països. L'apartat de ressenyes inclou bàsicament obres de temàtica lingüística o nacional, majoritàriament en llengües petites o minoritzades, des del **maltès** a l'**inuít**. Tenim previstos articles socials, com **homosexualitat a l'islam** etc.

Volem una revista interessant, que faci pensar i que mostri la diversitat del món, però també àgil, fàcil de llegir i -dins del possible- variada, on hi podreu trobar des d'articles divulgatius a contes i receptes de cuina...

Freqüències només es manté amb el vostre abonament

En/Na.....
Adreça..... Telèfon.....
Població..... Comarca.....
Nació..... Estat (si mai calgués, potser... ves a saber).....

Em subscric a **FREQUENCIES** (800 Pts./ 4 números)

Dades Bancàries

Nom i Cognoms.....
Llibreta N^o/ Cpte. Corrent N^o..... Caixa/Banc.....
Agència..... Adreça.....
Població.....

Envieu aquesta butlleta a l'apartat 1.163
08300 MATARÓ (Maresme)